

12-dars. HUJJATLARDA SHAKL VA BLOK-SXEMALAR YARATISH

Hujjat yaratish, asosan, matnlar yordamida amalga oshiriladi. Bunda matn ko'rgazmali, tushunarli hamda eslab qolishga oson bo'lishi uchun turli grafik obyektlardan foydalanish mumkin. MS Word matn protsessorining "Вставка" menyusida joylashgan "Иллюстрации" bo'limi axborotning vizual ko'rinishini tez va oson yaratish uchun "SmartArt", "Фигуры", "Значки", "Трехмерные модели", "Снимок" kabi buyruqlardan foydalanish imkoniyatini beradi.

TAYANCH TUSHUNCHALAR

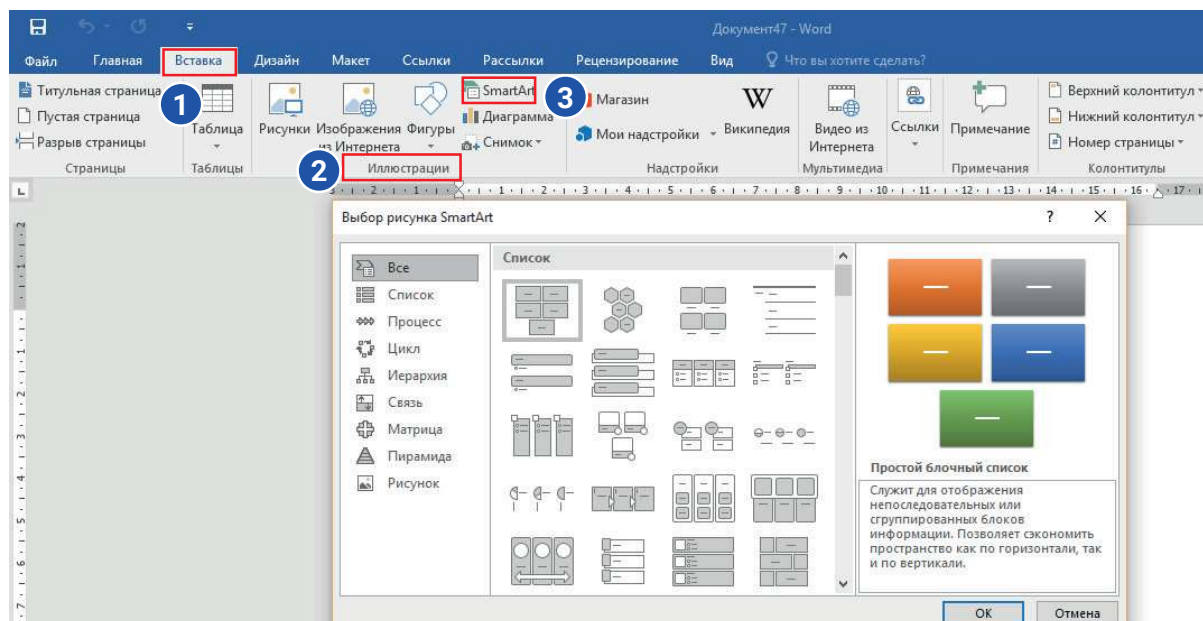
SmartArt obyektlari – matnli ma'lumotlarni ixcham hamda vizual ko'rinishda yaratish imkoniyatini beruvchi sxemalar.

Stil – biror obyektning ko'rinishini bezashda foydalaniladigan effekt.

SmartArt so'z birikmasi inglizcha "smart" – aqlli hamda "art" – san'at so'zlaridan tashkil topgan.

SmartArt obyektini hujjatga joylashtirish hamda tanlangan shablonga matn qo'shish:

- 1) "Вставка" (1) menyusining "Иллюстрации" (2) bandidan "SmartArt" (3) buyrug'i tanlanadi;
- 2) ekranda paydo bo'lgan "Выбор рисунка SmartArt" dialoglar oynasidan kerakli turdagi maket tanlanadi;
- 3) tanlangan SmartArt maketiga quyidagi matn kiritish usullaridan biri orqali matn kiritish mumkin:
 - a) "Текст" yozuvli qism tanlanadi va kerakli ma'lumot klaviatura yordamida kiritiladi;
 - b) avvaldan tayyorlangan matn joylashgan fayl ochiladi, kerakli matn qismi belgilanib, nusxa ko'chiriladi (CTRL+C) va nusxalangan matn "Текст" yozuvli qismga joylanadi (CTRL+V).

ESLAB QOLING!

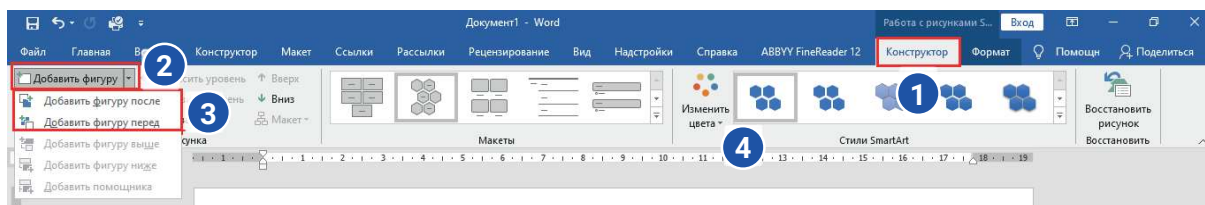

SmartArt obyekti hujjatga qo'yilganidan keyin agar matn kiritish uchun joy ajratilmagan bo'lsa, matn chap tomonida joylashgan ☐ tanlanadi hamda matn kiritiladi.

Tanlangan SmartArt obyektidagi figuralarni o'chirish yoki ularni qo'shish orqali ular sonini o'zgartirish mumkin.

SmartArt obyektiga figura qo'shish va o'chirish tartibi

1. SmartArt obyekti hujjatga joylanganda avtomatik ravishda MS Word dasturining menyular qatorida "Работа с рисунками SmartArt" bandi hosil bo'ladi. "Работа с рисунками SmartArt" — "Конструктор" (1) menyusidagi "Добавить фигуру" (2) buyrug'i tanlanadi.
2. Agar "Работа с рисунками SmartArt" yoki "Конструктор" menyulari tasmada paydo bo'lmasa, u hujjatda joylashgan SmartArt obyektini tanlash, ya'ni obyektga sichqoncha chap tugmachasini ikki marta bosish orqali hosil qilinadi.
3. Quyida keltirilgan amallardan biri tanlanadi (3):
 - a) "Добавить фигуру после" buyrug'i yordamida tanlangan figuradan keyin yangi figura qo'shiladi;
 - b) "Добавить фигуру перед" buyrug'i yordamida tanlangan figuradan oldin yangi figura qo'shiladi.

SmartArt obyekti rangini o'zgartirish:

- 1) SmartArt grafik obyekti tanlab olinadi;
- 2) "Работа с рисунками SmartArt"ning "Конструктор" menyusidan "Изменить цвета" buyrug'i tanlanadi (4). Bunda bir necha ranglar to'plami hosil bo'ladi, ulardan istalgani tanlab olinadi.

SmartArt stili — ikki va uch o'lchamli turli effektlar

kombinatsiyasi bo'lib, tanlangan obyektga professional, o'ziga xos bezak berish uchun foydalaniladigan ko'rinish.

SmartArt grafik obyektining stilini o'zgartirish tartibi:

- 1) SmartArt elementi tanlanadi;
- 2) "Работа с рисунками SmartArt" — "Конструктор" menyusidan stilni o'zgartirish uchun kerakli ko'rinish namunasi tanlanadi.

Maslahat. Hujjatga joylashtirilgan SmartArt obyekti o'lchamini o'zgartirishda, uning chegarasidagi marker kerakli o'lchamni hosil qilishi uchun ixtiyoriy burchakka o'zgartiriladi.

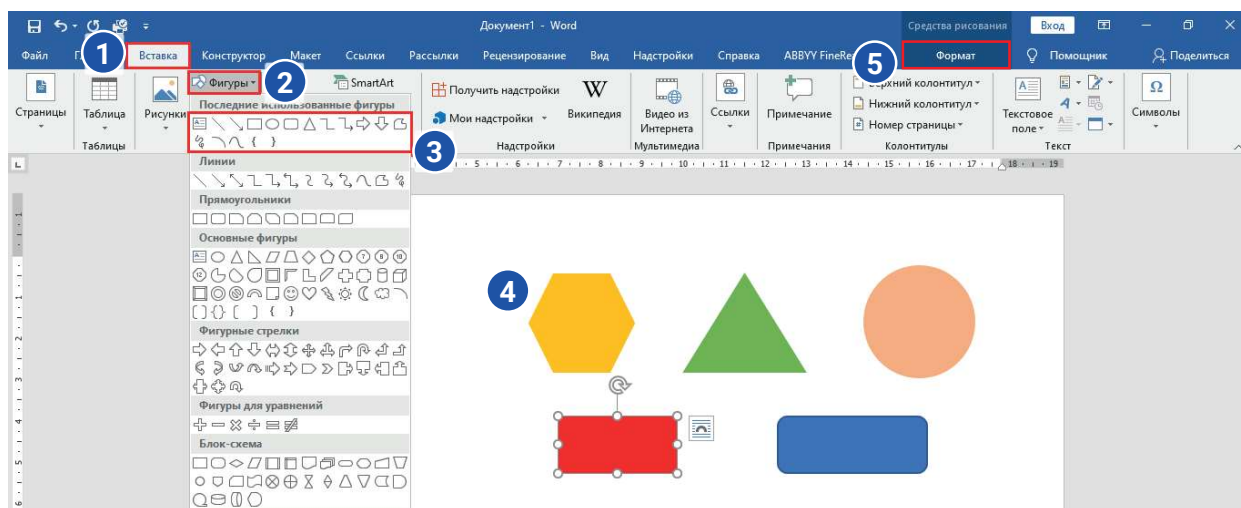
TAYANCH TUSHUNCHALAR

Vektorli tasvir — chiziqlardan tashkil topgan tasvir turi.

3D model — uch o'lchamli obyektlar tasviri.

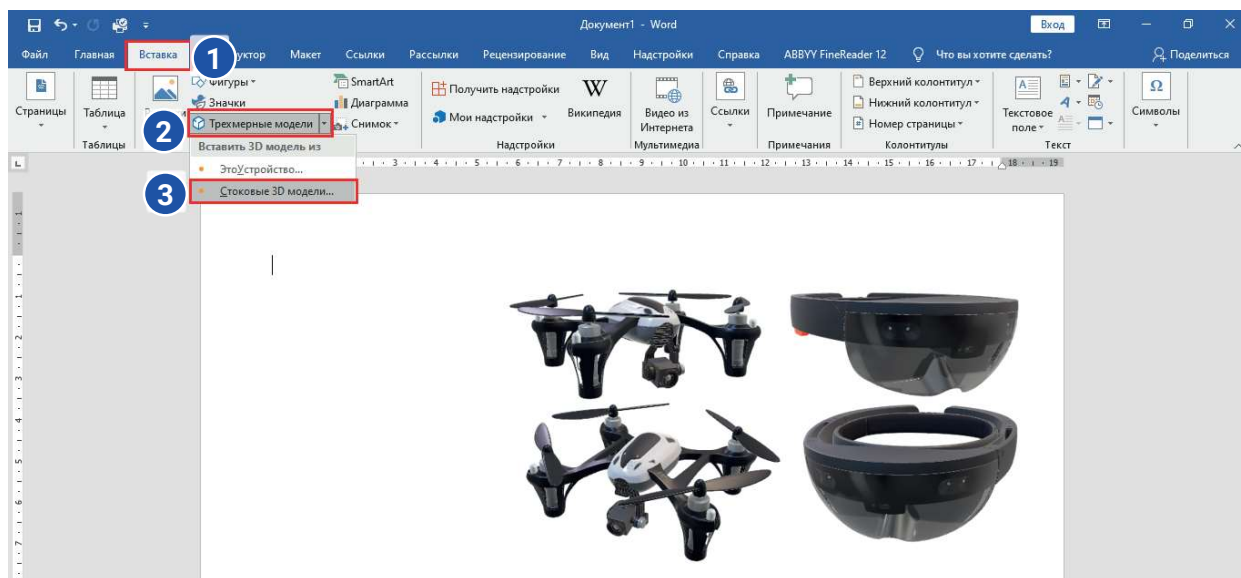
Hujjatlarda shakllar yaratish

Matnli hujjatga “Вставка” (1) → “Фигуры” (2) buyrug’i yordamida turli vektorli shakllar joylashtiriladi (3). Shakllarni yonma-yon yoki ustma-ust joylashtirish (4), ular rangi va o’lchamini o’zgartirish imkoniyatlari mavjud. Bu amallar shakllar hujjatga joylashtirilgandan keyin hosil bo’ladigan “Средства рисования” → “Формат” menyusidagi buyruqlar orqali bajariladi (5).

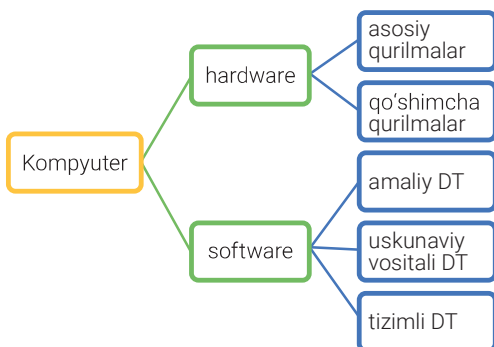
Hujjatga 3D modellarni qo’shish

“Вставка” → “Трёхмерные модели” buyrug’i yordamida matnli hujjatga turli 3D modellar tasviri joylashtiriladi. 3D modellarni ixtiyoriy burchak ostida aylantirib ko’rish hamda turli burchakda hujjatga joylash imkoniyati mavjud.

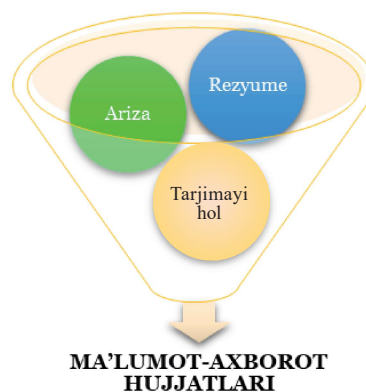

AMALIY MASHG'ULOT

1. Quyidagi SmartArt obyektini yarating va uni "Kompyuter.docx" nomi bilan saqlang.

2. Quyidagi SmartArt obyektini yarating va uni "Hujjatlar.docx" nomi bilan saqlang.

3. "Kompyuter.docx" faylida hosil qilingan grafik tarmoqlarini davom ettiring. Bunda figura ko'rinishini o'zgartirishingiz mumkin.

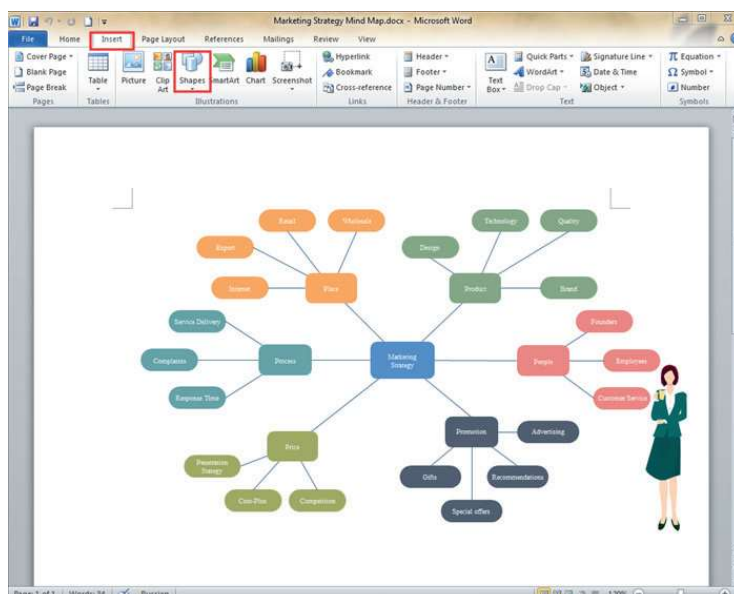
4. Quyidagi mavzularning birida ixtiyoriy ko'rinishga ega "Mind maps" ("Idrok xaritasi")ni yarating. Bunda shakllardan foydalanish tavsiya etiladi.

MS Word imkoniyatlari.

Scratch dasturining imkoniyatlari.

Grafik muharrirlarning imkoniyatlari.

Kompyuterning texnik qurilmalari.

SAVOL VA TOPSHIRIQLAR

1. Hujjatlarga matndan tashqari qanday belgilarni qo'shish mumkin?
2. Hujjatlarga SmartArt obyektlarini qo'shish qanday muammolarni hal etadi? Bunda qanday imkoniyatlar yaratiladi?
3. SmartArt obyektlarining qanday parametrlarini o'zgartirish mumkin?
4. 3D modellar nima? Nega obyekt 3D deb nomlanadi?

UYGA VAZIFA

1. Shakllar hamda SmartArt elementlaridan foydalangan holda "Kompyuterning turlari" mavzusida ikki xil usulda "Idrok xaritasi"ni yarating.
2. SmartArt obyektlaridan foydalangan holda oilangiz shajarasini yarating. Bunda oila a'zolaringiz rasmlarini kiritishni unutmang.

13-dars. MATEMATIK FORMULA VA BELGILARNI JOYLASHTIRISH

Hujjat bilan ishlash jarayonida kompyuter klaviaturasida mavjud bo'lmagan turli ko'rinishdagi belgilarni kiritish zaruriyati tug'iladi.

Deylik, "Munajjimlar bashorati" nomli maqolaning kerakli joylarini olib, do'stingizga yubormoqchisiz. Bu jarayonda berilgan ko'rinishdagi belgilardan foydalanish ehtiyoji tug'iladi. Muammoni qanday hal etish mumkin?

Zamonaviy kompyuterlar 65 536 belgidan iborat Unicode belgilar jadvalidan foydalanadi. MS Word matn protsessorida klaviaturada aks etmagan, ammo Unicode jadvalida mavjud belgilarni qo'shish imkoniyati mavjud.

Masalan, 😊 – kulib turgan odamcha belgisini qo'shish uchun "Вставка" → "Символ" → "Другие символы" buyrug'i bajariladi. Unicode belgilar jadvali yordamida Yevropa va Sharq tillariga xos matematik va musiqiy, valyuta, hatto rasmi belgilarni topish hamda ularni hujjatga joylashtirish mumkin.

